

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

מערך שיעור: "שיר בבוקר בבוקר" / אמיר גלבע

על המשורר

אמיר גלבע נולד בשנת 1917 באוקראינה, בשם ברל פלדמן. היה הרביעי מבין שבעה ילדים. בני משפחתו עסקו בחייטות. את ראשית לימודיו עשה בחדר, ולאחר מכן קיבל חינוך עברי בבתי ספר של רשת "תרבות". מגיל 8 היה חבר בסניף המקומי של תנועת "החלוץ הצעיר". בית הספר קירב אותו אל הספרות העברית, פעילותו בתנועה נטעה בו אמונה ציונית עמוקה, ומילדותו התגבשה בו ההכרה כי ייעודו להיות משורר עברי בארץ ישראל.

לצורך עלייתו נדרש לאמץ זהות ארץ-ישראלית בדויה ובחר לעצמו את השם אמיר גלבע, שהיה לשמו הספרותי ולימים גם לשמו הרשמי. בדצמבר 1937 יצא בקבוצה בלתי לגאלית מקרב אנשי "החלוץ", ובינואר 1938, לאחר מסע תלאות בספינת המעפילים "פוסידון", עגנו בחשאי בחוף השרון. אחרי כמה חודשים בקיבוץ גבעת השלושה עזב לפתח תקווה הסמוכה, ובשנים הבאות התפרנס מעבודות דחק מזדמנות ברחבי הארץ. ב-1940 נחשד בהשתייכות למפלגה הקומוניסטית ונאלץ להסתתר זמן מה מן המשטרה הבריטית. מאז עלייתו כתב שירים ביידיש ובעברית, אך עד מהרה התרכז בעברית בלבד.

שירו העברי הראשון שפורסם, "כי אז אצעק", הופיע בפברואר 1941 ב"דפים לספרות". זוהי גם השנה שבה קיבל סימן חיים אחרון מהוריו ומששת אחיו ואחיותיו שנתרו באוקראינה. שיר ארוך זה בישר על כמה מעיקרי הפואטיקה האקספרסיוניסטית שהתגבשה בשירתו, בהם: תפישה מועצמת ומוכללת של המציאות; בניית דמות של "אני" בעל ממדי ענק וכוחות על-אנושיים; רטוריקה הכרזתית-דקלומית המרבה בחזרות ובקטלוגים תיאוריים; נטייה לחבוק מרחבי נופים גדולים ורצפים היסטוריים ארוכים; מעבר בין ביטויים של מצוקה אישית מייסרת מזה להארה חזונית מזה; ריבוי ציורי לשון המבטאים רגשות עזים; הימנעות מצורות שיריות סגורות ועיצוב חופשי מתגוון של השורה, הבית ויחידות הריתמוס.

בקובץ שיריו הראשון "לָאוֹת" (ארחא), שראה אור באפריל 1942 ניכר כבר מאבקו הפנימי בין נטייתו הטבעית לכתיבה חווייתית "פרועה" ופורצת-צורות לבין הנוסח הניאו-סימבוליסטי רב-ההשפעה של אסכולת שלונסקי-אלתרמן, שעיקרו השאיפה לליטוש צורני ומוסיקלי, להתרחקות מן הממד הוידוויי-אוטוביוגרפי ולהמרת הרגש החשוף בשנינה שכלתנית, המעמידה את השיר כאובייקט גבישי מושלם. מאבק זה נמשך לפחות עד סיומו של אותו עשור, והוכרע כשחזר ודבק בנטיותיו הראשוניות.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

בקיץ 1942 התגייס לצבא הבריטי והוצב כנהג ביחידת הובלה במסגרת הבריגדה העברית. בשלוש השנים הבאות שירת בחזיתות צפון-אפריקה ואיטליה, ולאחר המלחמה הגיע עם יחידתו גם לצרפת ולבלגיה. רק בתום המלחמה נודע לו בוודאות מה שכבר ניחש – שהוריו, ששת אחיו ואחיותיו וצאצאיהם, נרצחו כולם עם קהילת ראדזיווילוב. מכאן ואילך נעשו זיכרונות הילדות בעיירה, דמויותיהם של בני משפחתו וביכוי אובדנם, למרכיבי קבע בשירתו.

סמוך לשחרורו מן הצבא, גיבש את כתב היד של ספרו "הנה ימים באים", אך הוא נגנז, התגלה אחרי מותו ופורסם במלואו רק ב-2007. השירים מבטאים תחושות זוועה, חרון ופחד, לנוכח אימי המלחמה והשואה, אך לא פחות מכך תאוות חיים נמרצת, כיסופי אהבה והיקסמות מיופי הטבע, עד כדי ביטויים של שמחה אקסטטית על עצם הקיום.

מ-1947 עסק בעבודות תרגום, עריכה והגהה. ב-1949 הופיע ספרו השני, "שבע רשויות". הספר מכיל שירים שונים זה מזה מבחינות רבות: שירים ליריים אינטימיים בצד המנונים קולקטיביים-לאומיים אופטימיים; שירי חלום סוריאליסטיים בצד שירים המעצבים רגעי מודעות חדים ואכזריים; שירים סדורי משקל, חרוז ובית, בצד רצפים ריתמיים חופשיים; שירי קינה על יקיריו (הבולט בהם: "נשמת יוסי בן אחותי ברוניה") בצד שירי צחוק ושמחה, אהבה וארוס; ושירים ארס-פואטיים על סגולות השירה בצד שירים המעלים עושר של חוויות חושיות ראשוניות (הבולט בהם: "אלמוג אדום").

בספרו השלישי, "שירים בבוקר בבוקר" (1953), נאספו שיריו שנכתבו מ-1950 ועד 1952, והוא נחשב בביקורת כטוב בספריו. הספר מכיל, אכן, את הריכוז החשוב ביותר של שיריו הבשלים. בולטת בהם הנטייה לעצב דובר מבוגר המשחזר את נקודת תצפיתו של ילד, עמדה המעניקה למבטו רעננות חושית-חוויתית. במתכונת זו עשויים שירים כ"הולדת", "שזיף באור", "זרעים של עופרת" ו"יצחק", שהם משיאי יצירתו. שירים אחרים ("רחב", "משה", "שאול") מעצבים מבט רענן על סיטואציות מקראיות תוך שילוב בין עבר להווה, והם חלק מזיקה עמוקה ומתמשכת של המשורר אל המסורת היהודית לרבדיה, מן המקרא ועד ספרות הקבלה והחסידות. עוד מכיל הספר שירי שמחה אקסטטיים ("לו מאה כובעים"), תגובות המנוניות על הקמת המדינה ("שיר בבוקר בבוקר"), ובצדם שירים מלאי מתח הצומחים מהוויית מלחמת העצמאות, על המחיר האנושי הכבד שגבתה ("ואחי שותק", "מלכות דממה").

בתחילת שנות החמישים הקים גלבע משפחה והתיישב בתל-אביב. מ-1953 עד 1980 עבד לפרנסתו כעורך בהוצאת הספרים מסדה, ובין השאר ייסד במסגרת זו בשנות השבעים "ספרייה קטנה לשירה", שבה טיפח שורה של משוררים צעירים.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

אחרי עשר שנות שתיקה פרסם ב-1963 את "כחולים ואדומים", אסופה מקיפה מספריו הקודמים ובצידה צרור שירים חדשים תחת הכותרת "שלושה שערים חוזרים". מצד אחד, העמיק בשירים אלה הדיאלוג המורכב של המשורר עם המקורות היהודיים ("פני יהושע", "אנא בכוח", "עזריה מן האדומים"). מצד אחר, חדרו לשירים חומרי מציאות וחומרי לשון פרוזאיים יומיומיים, והטון האקסטטי המשולהב התחלף בביטויים של פיכחון, עייפות ונמיכות רוח.

מהלך זה נמשך והעמיק בשני ספריו הבאים, "רציתי לכתוב שפתי ישנים" (1968) ו"אילה אשלח אותך" (1972). שניהם עשויים רצפים של קטעים קצרים ודחוסים, ללא כותרות, הנראים לעיתים כרישומי חלומות ולעיתים כרשומות-יומן אסוציאטיביות. הנימה הכללית בשירים היא של היסוס וספק ביחס למציאות, חשבון נפש ויקיצה מאשליות, הסתלקות החזון ומודעות לחידלון. רק לפרקים מבליחה בהם האקסטזה החזונית של גלבע המוקדם, כגון בשיר "ידעתי בחלום" שנכתב, ככל הנראה, כתגובה מיידית נפעמת על איחוד ירושלים במלחמת ששת הימים. לעומת זאת, אחרי מלחמת יום הכיפורים, ביולי 1974, פרסם גלבע בירחון "מאזניים" שלושה שירים שזעזעו את קוראיהם בקדרותם האפוקליפטית מנבאת החורבן. לאחר מכן שבת מכתובה וחדש אותה רק בשנתו האחרונה. בין אוגוסט 1983 לאוגוסט 1984 חיבר את ספרו האחרון, "הכול הולך: רישומים יומניים בעונה מאוחרת", העומד כולו בסימנה של ידיעת המוות המתקרב, וחתם אותו כשבועיים לפני מותו. הספר ראה אור ב-1985, ושוב ב-2006 במהדורת צילום של כתב היד.

גלבע זכה בפרסים רבים, שביטאו את ההערכה חוצת הדורות וחוצת האסכולות הספרותיות כלפיו, בהם: פרס שלונסקי (1961), פרס ברנר (1970), פרס ביאליק (1971) ופרס ישראל לשירה (1982). ב-1987 כונסו שיריו בשני כרכים. מלבד הספרים שנזכרו לעיל חיבר סיפור מחורז לילדים בשם "איש המים של גילי" (1963), ופרסם אסופות-מבחר אחדות משיריו. קובץ משיריו הופיע בתרגום לאנגלית בארצות הברית ובאנגליה ב-1979.

כפי שניתן לראות מהביוגרפיה של גלבע, הוא חווה על בשרו את החורבן והתקומה של עם ישראל במאה ה-20. בשירתו, החוויה של היחיד והחוויה של הכלל, של העם, שזורות יחדיו. הסופרת והמסאית אידה צורית ("החיים, האצילות" עמ' 166) השוותה את גלבע לירמיהו הנביא שמתוך הכאב והסבל האישי שלו כנביא צומחת הרגישות החברתית, ושהגורל שלו קשור בקשר בל ינתק מגורל העם. כמו אצל ירמיהו, גם בשירתו של גלבע ניתן לראות מעין נבואות תוכחה, חורבן אך גם נחמה והתפעמות גדולה מהמסע ההיסטורי-לאומי.

גלבע נפטר בספטמבר 1984. הוא הותיר אישה ושתי בנות.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

שיר בבקר בבקר / אמיר גלבע

פתאם קם אדם בבקר ומרגיש כי הוא עם ומתחיל ללכת
ולכל הנפגש בדרךכו קורא הוא שלום.
דגנים עולים מול פניו מבין חריצי המדרכת
וניחוחות לראשו מדיפים עצי אזורכת.

הטללים רוססים והרים רבוא קרנים - הם יולידו חפת-שמש
לכלולותיו.

והוא צוחק גבורת דורות מן ההרים
ונקלמות משתחוות המלקמות אפים
להוד אסף שנים מפכות במסתרם.

אסף שנים צעירות לפניו -

כפלג צונן.

כשיר רועים.

כענף.

פתאם קם אדם בבקר ומרגיש כי הוא עם ומתחיל ללכת
ורואה כי חזר האביב כמו הוריק שוב אילן מן השלכת.

(מתוך: שירים בבוקר בבוקר, הקיבוץ המאוחד, 1953).

פירושי מילים

מדרכת – מדרכה

ניחוחות – ריחות טובים

רוססים – מרססים (ביטוי לטל היורד)

הרים – מלשון הריון (מולידים קרני שמש)

רבוא קרנים – רבבות קרני (השמש משמשת כביכול חופה, כבחתונה)

נקלמות – מתביישות (המלחמות)

מפכות – זורמות בשקט

פלג – נחל קטן, יובל

הוריק – נעשה ירוק, פרח

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

נושא השיר

השיר עוסק בהתחדשות העם היהודי בארץ ישראל ובהקמת המדינה, דרך תיאור דמותו של אדם המתעורר בבוקר משינה.

השיר מגלם חוויה אקסטטית של תקומה, של התעוררות פתאומית ומפתיעה להתחלה חדשה המתרחשת אחרי אלפי שנות גלות. בשיר ישנה אווירה של אופטימיות, חיוניות, חגיגות, שמחה והתרוממות רוח.

"שיר בבוקר בבוקר" – שם השיר מדגיש את סמליות המילה "בוקר", המייצגת מטאפורית מעבר מתנומה ליקיצה, שכאן איננה רק פיזית, אלא גם רוחנית – רמז לעומד להתרחש לאורך השיר. "בבוקר בבוקר" הוא צירוף מקראי שמשמעותו – השכם בבוקר, עם עלות השחר. הוא מופיע תמיד באופן חיובי של השכמה למצווה, למעשה טוב, לעשיית צדק, לפועלו של אלוהים.

קריאה ועיון בשיר

החוויה בשיר מוצגת תחילה כחוויה פתאומית של יחיד; ראשית - "פְּתָאֵם קָם אָדָם". עם זאת, מבחר המילים בשיר (עם, דורות, מלחמות, אלף שנים) הופך את ההתרחשות המרנינה לנוגעת בתחומי מעגל רחב ומקיף יותר של העם ברצף ההיסטוריה.

בית א'

**פְּתָאֵם קָם אָדָם בְּבֹקֶר וּמְרִגִּישׁ פִּי הוּא עִם וּמִתְחִיל לְלַכֵּת
וְלִכְּלֵךְ הַנֶּפֶשׁ בְּדַרְכּוֹ קוֹרָא הוּא שְׁלוֹם.**

השיר נפתח בהתעוררות של אדם אחד, אשר אוחזת בו תחושה פתאומית של עצמאות. לכאורה הוא הופך מאדם פרטי לקולקטיב, לעם. הוא מתחיל ללכת, כלומר להתהוות ולחיות. בדרכו הוא פוגש את הזולת, ומגשים את עצמו בהתחברות הרמונית לשלום עם האחר.

תמונה זו של אדם המברך את כולם לשלום רומזת לציווי בספר דברים (כ', 10): "כִּי־תִקְרַב אֶל־עִיר לְהִלָּחֵם עָלֶיהָ וְקָרָאתָ אֵלֶיהָ לְשָׁלוֹם" – גם אם המשמעות ההיסטורית של התהוות העם כרוכה במלחמות, כאן פני האדם לשלום.

**דְּגָנִים עוֹלִים מוֹל פָּנָיו מִבֵּין חֲרִיצֵי הַמְּדַרְכָּת
וְנִיחוּחוֹת לְרֵאשׁוֹ מְדִיפִים עֲצֵי אֲזָדָרְכָת.**

האדם המתעורר נפגש עם הטבע. הדגנים העולים מבין חריצי המדרכת מסמלים חיבור טבעי בין האורבני לבין הצומח. לא עשבים פורצים מבין המרצפות, אלא דגנים המייצגים מזון – חיים ופוריות הם שעולים מול פניו ומציירים תמונה הרמונית המייפה את בטון המדרכות.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

רגליו על קרקע יציבה ופורחת, וראשו המורם ניזון מריחות עצי אזדרכת (עץ ישראלי נפוץ בעל תפוחת סגולה המדיפה ריח נעים שנותר גם בעת שלכת).

כך עולה מהבית הראשון תמונה אופטימית של התחלה המאופיינת ביופי ובשפע פיזי ורגשי.

בית ב'

**הַטְּלָלִים רוֹסְסִים וְהָרִים רְבֹּא קְרָנִים - הֵם יוֹלִידוּ חֶפֶת-שֶׁמֶשׁ
לְכָלוֹתָיו.**

תיאור טבע אידילי של רסס טל, הריון ולידה של קרני שמש מקדמים את פני האדם המוזמן לחגוג את כלולותיו עם הקיום המתחדש והשופע יופי. הדגשת המילה "לכלולותיו" בשורה נפרדת, תורמת לעיצוב הברית הקדושה שנכרתת בין האדם למקום – ארץ ישראל.

ההר בשיר הוא סמל הקשור לאימהות (הר-היריון), וחיבורי האדם והעם אל הארץ "יולידו חֶפֶת-שֶׁמֶשׁ/ לְכָלוֹתָיו". זהו מקור לשמחה, לפריון ולגדילה, הדומה לשמש המפציעה מן ההר. גם חזון אחרית הימים קשור בהר: "וְהָיָה בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים, נִכּוֹן יְהִיֶּה הַר בְּיַת-יְהוָה בְּרֹאשׁ הָהָרִים, וְנִשָּׂא, מִגְּבְעוֹת" (ישעיהו ב', 2), כך שגלבע קושר סמל אישי עם סמל תרבותי ידוע.

וְהוּא צוֹחֵק גְבוּרַת דְּוֹרוֹת מִן הָהָרִים

וְנִכְלָמוֹת מִשְׁתַּחֲוֹת הַמְּלַחְמוֹת אַפִּים

לְהוֹד אֶלֶף שָׁנִים מִפְּכוֹת בְּמִסְתָּרִים.

בשורות אלה מתואר האדם המתעורר כמי שצוחק נוכח גבורת הדורות שהביאוהו להגשמה. הבחירה במילה "צוחק" מפתיעה כשהיא מופיע על רקע הגבורה. אפשר היה לצפות לגאווה או להקרבה בהקשר למילה זו ולמלחמות הנזכרות בהמשך, ואולם הללו נכלמות, כלומר מתביישות בעצם קיומן ואולי במחיר החיים שהן גבו בעת התרחשותן. בדרך האנשה, מצביע המשורר על הוד (פאר) ההיסטוריה של העם היהודי, שעברו הקשה מסמן את עתידו המזהיר, שגם אם הוא מתקדם בזרימה איטית במחשכים, סופו להתפרץ עם הקמת המדינה. הבחירה במילה "הוד" רומזת לספירת ההוד בקבלה, אשר מיוחסת לנצחיות ולפוריות. על כן התמונה המתקבלת כאן עטופה קדושה.

אֶלֶף שָׁנִים צְעִירוֹת לְפָנָיו -

כְּפֶלֶג צוּנוֹ.

כְּשִׁיר רוֹעִים.

כְּעֶנֶף.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

המשורר מתאר את האדם בשיר, המייצג את העם, כמי שנכוננו לו אלף שנים צעירות וטובות. זהו עתיד שמעבר לנראה לעין, והוא מדומה לפלג צונן (נחל קטן שמימיו קרירים ומרעננים), לשיר רועים (סמל להתיישבות ולהיאחזות בקרקע), ולענף (סימן לחיבור לגזע ולשורשים המייצגים את המורשת היהודית ורומזים לצמיחה וליבול עתידי).

הביטוי "אלף שנים" מזכיר את הצירוף "אלף דור" המופיע שלוש פעמים במקרא כביטוי לנצח, לעולמי עד. למשל: "זָכַר לְעוֹלָם בְּרִיתוֹ דָּבָר צָוָה לְאַלְפֵי דוֹר" (תהלים ק"ה, 8). ארמו זה מחזק את תחושת העוצמה והביטחון אשר נובעים מברית עולם בין האדם והעם לאלוהים. כך מתקבלת תמונה יפה ואופטימית בה מתמזגים עבר מפואר עם עתיד מבטיח בכל הנוגע לקוממיות העם היהודי. יש לציין את מבנהו המיוחד של בית זה (הזחת השורות הראשונות), המוסיף צורנית לתחושת התנועה ולזרימה המחלצת את העם ממלחמות אל אלף שנות הוד.

בית ג'

**פְּתָאֵם קָם אָדָם בְּבִקָר וּמְרָגִישׁ פִּי הוּא עִם וּמִתְחִיל לְלַכֵּת
וְרוֹאֶה פִּי חֵזֶר הָאָבִיב כְּמוֹ הַזְרִיק שׁוֹב אֵילָן מִן הַשְּׁלֶכֶת.**

השורה הפותחת את הבית השלישי והאחרון בשיר היא חזרה על השורה הפותחת של השיר. יש בה כדי להדגיש את חוויית ההתחדשות המרגשת, אשר כאן נתמכת בראיית טבע אידילי של חזרת האביב המסמן צמיחה מתקרבת המתוארת כחזרת אילן שהופך ירוק לאחר שלכת. מכאן עולה שבדומה לטבע המתחדש באופן מחזורי - כך גם האדם בפרט והעם בכלל.

סיכום

"שיר בבוקר בבוקר" הוא שיר תקומה מלבב, בו הטבע משמש אמצעי לתיאור הגשמת חזון. אזכורי הטבע הרבים בשיר (דגנים, עצי אזדרכת, טללים, שמש, הרים, פלג, ענף, אביב, אילן) מייצגים את החיבור לקרקע הארץ-ישראלית. אידה צורית (1972) מתייחסת למשמעות הטבע בשירת גלבע בכלל ובשיר זה בפרט: "עצמי הטבע החוזרים ונשנים בעשרות שירים – ההר, הבאר, האבן, היער, האש, להט הצורים, הבוקר, האור, הרוח – הם סמלים של כוחות מאגיים פעילים, בעלי עוצמה אדירה, אם הרסנית ואם בונה, ועל כל פנים שניהם כאחד כוללים את "הטוב" ואת "הרע" יחד, דבר והיפוכו". "שיר בבוקר בבוקר" הוא אופטימי מאוד, כמעט אוטופי, אך ניתן להבחין שהטוב קם מתוך רע: הבוקר בא אחרי הלילה, הדגנים עולים מבין חריצי המדרכת - מצע קשה שאינו מתאים לגידול חקלאי, השמש מפציעה מאחורי ההר (שעד כה הסתיר אותה), המעיין מפכה במסתרים, האביב חזר - משמע לאחר החורף, והעץ הוריק מן השלכת. השיר מתאר מציאות אוטופית שבה השלום מחליף את המלחמה (כמו בחזון אחרית הימים), והצחוק מחליף את הבכי, נוכח לידתו מחדש של העם היהודי והקמת המדינה.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

נושא השיעור : תקומת ישראל - התעוררות, התחלה חדשה, תחושת שייכות, חיבור לטבע.

מטרת השיעור : קריאה ועיון ב"שיר בבוקר בבוקר" וקישורו לנושא תקומת ישראל.

מהלך השיעור :

1. שם השיר – דיון : מה עשוי להיות הנושא שלו? איזו אווירה עולה משם זה?
 2. קריאת השיר והאזנה לביצועו על-ידי שלמה ארצי.
 3. שיחה : תיאור השיר – מהי ההתרחשות המרכזית בו?
 4. הצגת המשורר אמיר גלבע והרקע לכתיבת השיר (הקרנת סרטון?)
 5. אילו רגשות מביע המשורר/הדובר לאורך השיר? (רשימה על הלוח).
 6. עבודה עצמית : בחירה בשני רגשות מרכזיים ותימוכין בשני ציטוטים מהשיר.
 7. אמצעים אומנותיים/רטוריים : ציון אמצעים בשיר (דימוי, מטאפורה, האנשה); ציון אמצעים רטוריים : מבנה השיר, חזרות וניגודים, מעגליות, שדה סמנטי). והסבר תרומתם לעיצוב הרגשות של המשורר/הדובר ולבניית משמעות השיר.
 8. הצגת הארמזים בשיר ודיון בהסבר תרומתם לבניית משמעות היצירה.
 9. כתיבה אישית : אילו רגשות ותחושות מעלה בך השיר? נמק את עמדתך.
 10. "כשאר אחינו אנשי גאולתנו בני העלייה השנייה הניח יצחק קומר את ארצו ואת מולדתו ואת עירו ועלה לארץ ישראל לבנות אותה מחורבנה ולהבנות ממנה. מיום שעמד יצחק חברנו על דעתו לא עבר עליו יום שלא הגה בה. כנווה ברכה נראתה לו כל הארץ ויושביה כברוכי אלוקים... בעל דמיונות היה יצחק, ממקום שלבו חפץ היה מדמה לו דמיונותיו" (ש"י עגנון, "תמול שלשום"). הסבר כיצד הציטוט מתוך הרומאן "תמול שלשום" מאת ש"י עגנון עשוי להתקשר לנקודת המבט של המשורר אמיר גלבע כפי שהיא באה לידי ביטוי ב"שיר בבוקר בבוקר". נמק והדגם את דבריך.
 11. יצירה אישית : ציור או צילום מקורי שעשוי להתכתב עם השיר (בחלקו או במלואו).
 12. הצגת היצירות בפני תלמידי הכיתה ופרזנטציה אישית על הסבר הקשר בין היצירות. עבודה יצירתית קבוצתית : הפקת סרטון (קליפ) לשיר או כתיבת שיר המשך.
 - יש להסביר את הקריטריונים להערכת העבודה : עבודת צוות, השקעה, מקצועיות, מקוריות, עמידה במועד ההגשה.
 13. שאלות הערכה :
- א. מהו נושא השיר "שיר בבוקר בבוקר" וכיצד הוא בא לידי ביטוי אומנותי/רטורי?
(יש להציג שלושה אמצעים אומנותיים/רטוריים התורמים לעיצוב הנושא).
- ב. מהו הרקע לכתיבת "שיר בבוקר בבוקר", וכיצד לדעתך מתקשרת הביוגרפיה של המשורר אמיר גלבע לתוכן השיר ולמשמעותו.
- ג. "שיר בבוקר בבוקר" מרובה באזכורי טבע. הסבר כיצד שלושה מאזכורי הטבע בשיר תורמים לעיצוב משמעות היצירה.

מדינת ישראל
משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף רוח וחברה
הפיקוח על הוראת ספרות

רשימת מקורות

- ברזל, הלל. **אמיר גלבע - מונוגרפיה**, ספריית פועלים, 1984.
- הולצמן, אבנר. **לקסיקון הקשרים לספרות ישראלית**, דביר ומכון הקשרים, 2014.
- ויסברוד, רחל. "שירים בבוקר בבוקר", בתוך: **בימים האחרים: תמורות בשירה העברית בין תש"ח לתש"ך**, האוניברסיטה הפתוחה, 2002.
- מירון, דן. **מול האח השותק**, האוניברסיטה הפתוחה וכתר, 1992.
- צורית, אידה. "יצירת אמיר גלבע", בתוך: **אמיר גלבע – מבחר מאמרי ביקורת על יצירתו**, עם עובד, 1972.
- צורית, אידה. **החיים, האצילות – עיונים בשירתו של אמיר גלבע**, הקיבוץ המאוחד, 1988.
- שיפמן, סמדר. "מחציבה בכוכבים לנסיעה באוטובוס: על קו אחד בהתפתחות הפואטיקה של אמיר גלבע", **סימן קריאה** 16-17, אפריל 1983.